Anniina Salmela

THL/4804/4.00.02/2025

17.10.2025

Eduskunnan tarkastusvaliokunta

Asiantuntijanäkemys: Tarkastusvaliokunta 21.10.2025 klo 12.30/ Asiantuntijapyyntö/ K 1/2025 vp - Terveet tilat

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kiittää mahdollisuudesta antaa näkemyksensä seuraaviin kysymyksiin:

1. Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman keskeisten tavoitteiden toteutuminen? Mitä toimenpideohjelmalla on saatu aikaan, arvio ohjelman vaikuttavuudesta?

Terveet tilat 2028 (TT28) -toimenpideohjelman tavoitteena on ollut tervehdyttää julkiset rakennukset ja tehostaa sisäilmasta oireilevien hoitoa ja kuntoutusta. Tavoitteiden saavuttamiseksi on tehty työtä usealla eri sektorilla samanaikaisesti. Mukana ohjelmassa on ollut mm. rakentamisen ja rakennuksen ylläpidon, korjaamisen sekä rakennusterveyden, terveydenhuollon, tutkimuksen, opetuksen ja koulutuksen sektorit.

Toimenpideohjelma on ensimmäistä kertaa Suomessa yhdistänyt laajalla sektorilla kuntien, hyvinvointialueiden, tutkimuslaitosten, järjestöjen, rakennusterveyden ja yksityisten yritysten toimijoita. Erityisesti kuntien hyvistä käytännöistä kehitetty Terveet tilat -toimintamalli on ollut keskeisessä roolissa sisäympäristöhaasteiden ratkomisessa. TT28 -ohjelmalla on saatu aikaan merkittävää edistystä sisäympäristöhaasteisiin vastaamisessa eli tavoitteet ovat toteutuneet tähän mennessä hyvin, joskaan ei täysin.

TT28 -ohjelman voidaan katsoa olleen vaikuttava, sillä Kansallisessa sisäilma ja terveys -ohjelmassa tehtyjen selvitysten mukaan merkittävät sisäilmaongelmat ovat vähentyneet kuntien omistamassa kiinteistökannassa sekä sisäilmasta oireita kokevien määrä on

vähentynyt. Lisäksi terveydenhuollon ammattilaiset kokevat osaamisensa kehittyneen ja heille suunnatun kyselyn perusteella sisäilmasta oireita kokevien potilaiden määrä vastaanotoilla on vähentynyt.

2. Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelman tavoitteet ja aikaansaannokset?

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoiman Kansallisen sisäilma ja terveys -ohjelman pitkän aikavälin päätavoite on vähentää sisäympäristöön liittyviä terveys- ja hyvinvointihaittoja Suomessa. Tähän pyritään ottamalla terveydenhuolto voimakkaammin mukaan toimintaan sekä keskittymällä ihmisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen, haittojen ennaltaehkäisyyn, viestintään sekä sairaiden kokonaisvaltaiseen hoitoon ja tukeen.

Kansallisessa sisäilma ja terveys -ohjelmassa on sen tämänhetkisen ohjelmakauden (7 vuotta) aikana tuotettu merkittävä määrä artikkeleita, selvityksiä ja katsauksia (>70 kpl), ohjeita ja suosituksia (16 kpl), rakennettu useita koulutuskokonaisuuksia (7 kpl) ja koulutettu tuhansia terveydenhuollon asiantuntijoita ja työpaikkojen toimijoita. Listaus Kansallisen sisäilma ja terveys -ohjelman tuotoksista löytyy osoitteesta https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kansallinen-sisailma-ja-terveys-ohjelma-2018-2028/ohjelman-tuotokset.

Kansallisen sisäilma ja terveys -ohjelman etenemistä ja vaikuttavuutta on seurattu sekä väestötasolla että kuntien kiinteistökannan osalta. Ohjelman alkaessa (2018–2019) ja puolivälissä (2022–2023) tehtyjen kyselyjen perusteella sisäilmasta oireita kokevien määrä on vähentynyt, sisäympäristöihin liitetty terveyshuoli on vähentynyt ja luottamus kuntien viranomaisiin on lisääntynyt. Mitä tulee rakennuksiin, kuntien omistamassa kiinteistökannassa oli vuonna 2023 vähemmän merkittäviä sisäilmaongelmia kuin vuonna 2019. Tilanne on parantunut etenkin päiväkoti- ja koulurakennuksissa. Näiden lisäksi

terveydenhuollon ammattilaiset ovat arvioineet tietotaitonsa kehittyneen. Median osalta on havaittu, että sisäympäristöjä koskevien artikkeleiden sävy on muuttunut negatiivisesta neutraalimmaksi. Sisäympäristöihin liittyvä tilanne oli kohentunut usealla mittarilla mitattuna jo ohjelman puolivälissä. Ohjelmatyötä tarvitaan kuitenkin edelleen erityisesti pitkittyneitä oireita kokevien hoidon ja kuntoutuksen kehittämisessä.

Kansallisen sisäilma ja terveys -ohjelman puolivälin tuloksiin voi tutustua julkaisuissa ”Katsaus kuntien sisäilmatilanteeseen” https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-255-6 ja ”Muutokset sisäilmaan liittyvässä oireilussa, terveyshuolessa sekä käsityksissä vuosien 2018 ja 2022 välillä” https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-283-9.

3. Mitä seurauksia on Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman lopettamisesta etuajassa? Jäikö jotakin olennaista kesken tai toteuttamatta? Miten ohjelman lopettaminen mahdollisesti vaikuttaa Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelman loppuun saattamiseen?

Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman lopettaminen etuajassa vaikuttaa merkittävästi tähän mennessä tuotetun tiedon jalkautumiseen. Se myös päättää nykymuodossaan Terveet tilat -verkoston, jonka laajan osallistujakunnan säännölliset tapaamiset ovat lisänneet huomattavasti moniammatillista osaamista, vuoropuhelua eri toimijoiden välillä ja siten luotettavan tiedon leviämistä. Se vaarantaa myös sisäympäristöasioiden esilläpidon ja uhkaa katkaista hyvän kehityssuunnan. Toimenpideohjelmassa ei ehditty tehdä hallittua alasajoa, saati vaikutusanalyysia ja tehdä vaikutusten pohjalta suuntaviivoja tulevaisuuden tarpeille ja haasteille.

Kansallista sisäilma ja terveys -ohjelmaa pyritään edelleen jatkamaan, vaikka Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelma on päätetty ennen sen ohjelmakauden loppumista. Kansallisessa sisäilma ja terveys -ohjelmassa on tehty valtavasti työtä tähän mennessä, mutta siitäkin huolimatta osa työstä jää kesken ilman Terveet tilat- ohjelman

rahoitusta. Keskeneräiseksi jää mm. hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyön tukeminen sisäympäristöasioissa sekä olemassa olevan tiedon laajamittainen jalkauttaminen. Puuttuva rahoitus vaikeuttaa myös uusien avauksien tekemistä esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja kestävän rakentamisen vaikutuksista sisäympäristöön ja terveyteen. Rahoituksen loppumisen vuoksi ohjelman seurantaa ei voida toteuttaa parhailla mahdollisilla tavoilla ja näin ollen tulevaisuuden tarpeiden ja haasteiden pohjaksi ei saada tutkittua tietoa.

Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelma on saanut tärkeää synergiahyötyä Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmasta; se on mm. pystynyt tavoittamaan yleisöä ja analysoimaan toimien vaikuttavuutta laajemmin Terveet tilat -verkoston kautta. Ilman pitkäjänteistä koordinoivaa ohjelmaa kestävien verkostojen ja toimintamallien luominen ja ylläpito vaikeutuu huomattavasti juuri, kun niille on suuri tarve hyvinvointialueiden vielä kehittäessä toimintaansa. Suurin huolenaihe on kesken jäävän jalkautuksen negatiivinen vaikutus sisäympäristön parissa toimivien osaamiseen ja sisäympäristötilanteiden hallintaan kunnissa.

Pääjohtaja Mika Salminen

Johtaja Otto Helve